

SỞ VĂN HÓA THÔNG TIN
BẢO TÀNG LONG AN

HỒ SƠ

DI TÍCH LỊCH SỬ

KHU VỰC BỐT CỬ

(ẤP THUẬN HÒA – XÃ HÒA KHÁNH NAM-HUYỆN ĐỨC HÒA-TỈNH LONG AN)

NĂM 1999

LÝ LỊCH
DI TÍCH LỊCH SỬ

“KHU VỰC BÓT CŨ”

ĐỊA ĐIỂM MỸ-DIỆM XỬ CHÉM ĐỒNG CHÍ LÊ VĂN CẢNG
NGƯỜI ĐẢNG VIÊN TRUNG KIÊN CỦA ĐỨC HÒA TRONG
CUỘC KHÁNG CHIẾN CHỐNG MỸ NGÀY 6/3/1960
(Ấp Thuận Hòa - xã Hòa Khánh Nam - huyện Đức Hòa - tỉnh Long An)

I. TÊN GỌI DI TÍCH

Khu vực di tích có tên gọi là “Bót cũ” thuộc ấp Thổ Mộ, xã Hòa Khánh, quận Đức Hòa. Sở dĩ có tên gọi này vì nơi đây thực dân Pháp cho xây dựng đồn vào những năm 1946-1947 nhằm để đàn áp phong trào cách mạng tại địa phương.

Sau Hiệp định Giơnevơ năm 1954, Mỹ-Diệm tiếp tục sử dụng đồn này để tăng cường kiểm soát quá trình hoạt động của cơ sở Đảng tại địa phương.

Đến năm 1955, khi địch cho xây dựng đồn mới tại ngã ba Hòa Khánh nên khu vực di tích bỏ hoang một thời gian. Và nơi đây, vào ngày 6-3-1960, bọn Mỹ-Diệm và bè lũ tay sai đã dùng máy chém giết hại đồng chí Lê Văn Cảng-người chiến sĩ cộng sản kiên trung của quê hương Đức Hòa. Sự kiện đó đã tố cáo tội ác dã man của bọn Mỹ-Diệm đồng thời ghi nhớ người chiến sĩ kiên trung hy sinh vì quê hương, đất nước.

II. ĐỊA ĐIỂM PHÂN BỐ-ĐƯỜNG ĐI ĐẾN DI TÍCH:

1/-Địa điểm phân bố:

“Khu vực Bót cũ” hiện nay thuộc ấp Thuận Hòa I, xã Hòa Khánh Nam-huyện Đức Hòa-tỉnh Long An.

-Dưới thời thuộc Pháp, khu vực di tích thuộc làng Hòa Khánh, tổng Cầu An Hạ, quận Đức Hòa, tỉnh Chợ Lớn (1913).

-Năm 1951, Ủy ban kháng chiến - Hành chính Nam bộ ra quyết định hợp nhất 2 huyện Đức Hòa và Đông Thành (tức huyện Đức Huệ ngày nay) lấy tên mới là Đức Hòa Thành thuộc tỉnh Gia Định Ninh (Chợ Lớn-Gia Định-Tây Ninh hợp lại). Lúc này di tích thuộc xã Hòa Khánh huyện Đức Hòa Thành, tỉnh Gia Định Ninh.

-Về phía địch, năm 1956, chính quyền Ngô Đình Diệm ban hành sắc lệnh số 143-NV ngày 22/10/1956 sát nhập tỉnh Chợ Lớn và Tân An thành tỉnh Long An thì lúc này di tích thuộc xã Hòa Khánh-quận Đức Hòa-tỉnh Long An.

-Đến năm 1963, chính quyền Ngô Đình Diệm lại ký sắc lệnh số 124 /NV ngày 15/10/1963 thành lập tỉnh Hậu Nghĩa. Lúc này di tích thuộc xã Hòa Khánh , quận Đức Hòa, tỉnh Hậu Nghĩa. (tỉnh Hậu Nghĩa bao gồm 4 quận: Đức Hòa, Đức Huệ của Long An, Trảng Bàng của Tây Ninh và Củ Chi của Gia Định).

-Sau ngày miền Nam hoàn toàn giải phóng thống nhất đất nước, nước CHXHCN Việt Nam quyết định hợp nhất 3 tỉnh Tân An, Hậu Nghĩa, Kiến Tường thành tỉnh Long An.

Lúc này di tích thuộc xã Hòa Khánh , huyện Đức Hòa, tỉnh Long An.

-Năm 1980, do yêu cầu quản lý kinh tế ,phát triển văn hóa, xã hội của địa phương xã Hòa Khánh được tách ra làm 03 xã: Hòa Khánh Nam, Hòa Khánh Tây, Hòa Khánh Đông.

Lúc này di tích thuộc ấp Thuận HòaI xã Hòa Khánh Nam, huyện Đức Hòa, tỉnh Long An. Địa giới hành chính và tên gọi này vẫn tồn tại đến ngày nay.

2/-Đường đi đến di tích:

Du khách đến di tích bằng phương tiện đường bộ là thuận tiện nhất:

Từ thị xã Tân An theo quốc lộ I về hướng Đông (thành phố Hồ Chí Minh) đến cây số thứ 15 (15km) đến thị trấn Bến Lức. Tại thị trấn Bến Lức rẽ trái theo tỉnh lộ 831 về hướng Bắc khoảng 29km thì đến ngã ba Hòa Khánh. Tại đây theo lộ Cầu Ô huyện rẽ trái về hướng Tây Nam khoảng 700m là đến di tích.

III.SỰ KIỆN VÀ NHÂN VẬT LỊCH SỬ LIÊN QUAN ĐẾN DI TÍCH:

*Bối cảnh lịch sử từ sau Hiệp định Giơ-ne-vơ được ký kết 1954.

1/-Về phía ta:

Thắng lợi của cuộc kháng chiến chống Pháp mà đỉnh cao là chiến dịch Điện Biên Phủ lịch sử dẫn đến việc ký kết Hiệp định Giơ-ne-vơ ngày 20 tháng 7 năm 1954.

Đất nước ta tạm chia làm 2 miền. Miền Bắc được hoàn toàn giải phóng, miền Nam tạm thời đặt dưới sự quản lý của đối phương. Vĩ tuyến 17 được làm ranh giới quân sự tạm thời để 02 bên tập kết lực lượng. Trước tình hình đó, chủ trương chiến lược của Đảng đối với cách mạng miền Nam là tập kết lực lượng ra miền Bắc để tập trung xây dựng hậu phương XHCN, đồng thời để lại miền Nam một số cán bộ làm lực lượng lãnh đạo nhân dân đấu tranh chính trị đòi địch thi hành hiệp định và chuẩn bị cho công cuộc tổng tuyển cử vào năm 1956.

Chấp hành chủ trương của Đảng, Tỉnh ủy Tân An và Chợ Lớn tập trung đưa lực lượng tập kết ra miền Bắc. Nhưng một số bộ phận quan trọng vẫn được giữ lại để củng cố phong trào cách mạng. Tỉnh ủy Tân An chủ trương bí mật chôn giấu một số vũ khí ở Mộc Hóa, Đức Hòa... để tùy diễn biến tình hình sau này mà sử dụng. Hoạt động của phong trào cách mạng chuyển hẳn vào bí mật. Tuy nhiên tùy theo mức độ công khai trong kháng chiến mà ta bố trí cán bộ, Đảng viên hoạt động hợp pháp, công khai để thăm dò tình hình địch.

Các tổ chức quần chúng cũng được chuyển hướng để che mắt địch và giữ thế hợp pháp nhằm tránh khủng bố của chúng.

Từ đây cuộc đấu tranh của cách mạng miền Nam không phải chủ yếu bằng quân sự mà bằng sức mạnh của quần chúng yêu nước, sức mạnh của chính nghĩa. Nhiều hình thức đấu tranh chính trị kết hợp chặt chẽ với binh vận. Ta đã móc nối, hoặc đưa cài những cơ sở nội tuyến trong lực lượng địch. Chính công tác này về sau có tác dụng to lớn trong những cuộc đấu tranh trực diện với chúng.

Nhìn chung, phong trào cách mạng Long An thời điểm này tạo nhiều thuận lợi cho cuộc đấu tranh trực tiếp sau này. Nó là nòng cốt của cuộc chiến “toàn dân đánh giặc” mà Long An vinh dự được ủy ban Trung ương Mặt trận dân tộc giải phóng miền Nam truy tặng năm 1965. Hòa trong phong trào đấu tranh của cả nước, mà chủ yếu là của miền Nam, của Long An nói chung và của Đức Hòa nói riêng nổi bật lên hình ảnh Đảng viên Lê Văn Cảnh, đã cống hiến đời mình cho quê hương, đất nước trong những ngày đầu của cuộc kháng chiến chống sự can thiệp của Mỹ và bè lũ tay sai Ngô Đình Diệm.

2/-Về phía địch:

Về phía đối phương, ngay sau hiệp định Giơ-ne-vơ, đế quốc Mỹ đã bộc lộ âm mưu tìm cách thay thế Pháp, nhằm biến miền Nam Việt Nam thành thuộc địa kiểu mới và căn cứ quân sự của chúng. Thực hiện ý đồ của Mỹ, Ngô Đình Diệm khi vừa lên cầm quyền, đã lập tức thi hành chính sách bắt bớ và giết hại những người kháng chiến cũ. Chúng lùng bắt hàng trăm cán bộ, đảng viên và quân chúng yêu nước để giam cầm, tra tấn và thủ tiêu họ một cách rất dã man. Chúng thực hiện quân sự hóa và cảnh sát hóa bộ máy chính quyền. Đỉnh cao là việc triển khai chiến dịch “tố cộng” và “đồn dân lập ấp” Chiến lược này được địch áp dụng thí điểm ở Chợ Lớn và kế đến là Tân An. Tháng 4-1959, quốc hội Sài Gòn của chính quyền Ngô Đình Diệm thông qua đạo luật số 91, lấy tên là Luật 10/59, qui định việc thành lập các Tòa án quân sự đặc biệt và đặt “cộng sản ra ngoài vòng pháp luật”. Với luật này, Diệm lê máy chém đi khắp miền Nam để xử chém những người yêu nước, những người mà chúng cho là “cộng sản”...

Chính lưỡi dao tàn bạo của Luật 10/59 đã giết hại biết bao người con ưu tú của Đảng, của cách mạng, của nhân dân ta trong những năm đầu của cuộc kháng chiến chống Mỹ và bè lũ tay sai. Tại Đức Hòa vào ngày 6/3/1960, máy chém chính quyền Ngô Đình Diệm đã giết hại đồng chí Lê Văn Cánh, người Đảng viên kiên trung của quê hương Đức Hòa một cách dã man. Sự kiện đó ghi nhận tội ác tày trời của bè lũ Ngô Đình Diệm mà người dân Đức Hòa vẫn căm hờn mãi sau này..

Chính những chính sách và sự phản động của Ngô Đình Diệm đã đẩy lên làn sóng đấu tranh quyết liệt của nhân dân miền Nam nói chung và nhân dân Long An nói riêng. Những cuộc đấu tranh này diễn ra rất

nhieu hình thức từ thấp đến cao, rất linh hoạt và rất hiệu quả để đi đến những thắng lợi vĩ đại sau này.

*Quá trình hoạt động cách mạng và sự hy sinh anh dũng của đồng chí Lê Văn Cánh-Người Đảng viên cộng sản kiên trung của quê hương Đức Hòa.

Đồng chí Lê Văn Cánh sinh tại ấp Tân Hòa, xã Đức Lập Hạ, huyện Đức Hòa, tỉnh Long An (trước kia là Giồng ông Hòa, xã Đức Lập, quận Đức Hòa, tỉnh Chợ Lớn). Đồng chí là con thứ năm của ông Lê Văn Sửu, một trong những gia đình chủ yếu sống bằng nghề nông.

Trước năm 1940, do một tai nạn nên đồng chí có tật ở chân, nhân dân địa phương thường gọi là “Anh Năm Dẹo”. Sau khởi nghĩa Nam Kỳ, đồng chí đi làm thuê ở Sở Cao su Dầu Tiến. Nơi đây, được sự giúp đỡ của anh em nên đồng chí được nâng cao trình độ văn hóa hết bậc tiểu học.

Sau cách mạng tháng 8/1945, đồng chí trở về quê hương sinh sống. Lúc này, chính quyền cách mạng tại xã Đức Lập được thành lập do đồng chí Nguyễn Văn Khoảnh làm Chủ tịch. Nhận thấy đồng chí có trình độ văn hóa nên mời đồng chí tham gia phong trào “xóa nạn mù chữ” ở ấp Tân Hòa. Suốt thời gian từ 1946-1949 đồng chí là người thầy đầu tiên trong vùng. Hình ảnh người thầy giáo Năm Dẹo đeo túi sách đi từ điểm này đến điểm khác để dạy chữ cho bà con vẫn còn lưu lại trong trí nhớ của người dân địa phương.

Đầu năm 1950, đồng chí được kết nạp vào Đảng cộng sản Việt Nam, sinh hoạt trong tổ Đảng ấp Tân Hòa cùng các đồng chí Hai Ngô, Tư Dứt... nhiệm vụ chính của đồng chí là làm công tác văn hóa, giáo dục tại địa phương.

Đồng chí còn vận động phần lớn thanh niên trong vùng tập hợp lại hội bóng đá do chính đồng chí làm hội trưởng. Bên ngoài là rèn luyện thi đấu nhưng bên trong là giác ngộ cách mạng cho thanh niên, giúp họ trở thành lực lượng nòng cốt của cách mạng và tổ chức một lực lượng bí mật để diệt ác, trừ gian ...

Khoảng giữa năm 1957, do bị lộ, đồng chí Bùi Văn Bợ (Năm Bợ) bị địch lùng bắt phải lánh đi nơi khác, đồng chí Cẩng lên thay làm Chi ủy viên phụ trách ấp Tân Hòa. Đồng chí tổ chức nhiều cuộc đấu tranh chống “Tố cộng”, “Diệt cộng”, buộc địch thi hành Hiệp định Giơ-ne-vơ. Mặt khác, đồng chí bí mật tổ chức diệt các tên ác ôn, chỉ điểm, để bảo vệ cơ sở Đảng, bảo vệ phong trào cách mạng.

Đến cuối năm 1959, địch tăng cường đánh phá cơ sở cách mạng làm cho các cơ sở Đảng ta bị thiệt hại.

Tại vùng Tân Hòa (Đức Hòa) ngoài lực lượng địa phương của địch ở đây. Bọn ác ôn, bọn chỉ điểm, địch còn tăng cường lực lượng cảnh sát ở quận Củ Chi sang để đàn áp phong trào cách mạng. Trong lực lượng từ Củ Chi sang, có những tên chỉ điểm cực kỳ lợi hại đó là các tên: Dững, Rinh, Rang... nhiệm vụ của những tên này là theo dõi các cơ sở Đảng, từ đó chỉ điểm, mật báo cho cấp chỉ huy để đàn áp lực lượng cách mạng. Chính vì vậy, vấn đề tiêu diệt bọn chúng được đặt lên hàng đầu đối với các đồng chí Đảng viên tại Tân Hòa, Tân An Hội (Củ Chi).

Sau một thời gian theo dõi và nắm được quy luật hoạt động của bọn chúng: tên Dững thường khi từ Củ Chi sang đều ghé lại nhà người chị ruột của y ở Tân Hòa uống rượu. Đồng chí Cẩng bàn với các đồng chí khác tại Tân Hòa xin ý kiến cấp trên để tiêu diệt bọn chúng.

Được sự đồng ý của cấp trên và Chi ủy xã Tân Hòa, đồng chí Cẩng đã đề ra kế hoạch tiêu diệt bọn chúng.

-Khi tên Dũng từ Củ Chi sang thì 02 đồng chí: Phao, Ích có nhiệm vụ giải tán hết ghe, xuống tại bến sông để ngăn đường về của chúng, buộc chúng phải nhờ người của ta đưa đi theo kế hoạch định sẵn.

-Đồng chí Cẩng phối hợp với lực lượng vũ trang huyện do đồng chí Vinh chỉ huy hiện đang hoạt động ở khu vực Tân Hòa hỗ trợ việc bắt sống bọn chúng khi người của ta đưa chúng đi ngang qua khu vực phục kích.

-Lực lượng hỗ trợ là những thanh niên hội bóng đá do đồng chí Cẩng tổ chức từ trước.

Sau khi bố trí lực lượng theo kế hoạch thì những tên chỉ điểm không lọt vào ổ phục kích. Bọn chúng đến quá sớm trong khi ta chưa bố trí lực lượng kịp thời. Thế nhưng, với sự mưu trí, dũng cảm, đồng chí Cẩng cùng các đồng chí khác đã tiêu diệt gọn bọn chúng-những tên phản bội quê hương đất nước.

Một điều ngoài dự kiến so với kế hoạch là khi thủ tiêu bọn chúng, người chị ruột của tên Dũng đã trông thấy vì vậy khó lòng giữ được cơ sở Đảng tại địa phương.

Và cùng ngay đêm đó, khi biết cơ sở đã bị lộ, đồng chí đề nghị giải tán ngay lực lượng, tạm lánh đi nơi khác để địch không trả thù được. Riêng về phần mình, đồng chí Cẩng lánh về Gò Công rồi về Hóc Môn, tạm trú ở nhà người em, không may cho đồng chí, do bọn chỉ điểm phát hiện nên bọn cảnh sát, mật vụ quận Đức Hòa bắt được.

Địch tra tấn đồng chí rất dã man hòng tìm ra cơ sở của Đảng. Thế nhưng đồng chí Lê Văn Cẩng, người Đảng viên cộng sản kiên trung đã

giữ vững khí tiết, không hề hé răng. Bất lực trước khí tiết của đồng chí, địch đưa đồng chí về giam tại Đức Hòa. Sau đó, biết không khai thác được gì thêm từ đồng chí Cẩng, địch đưa đồng chí về Long An mở phiên tòa xét xử theo luật 10/59 là xử chém.

Nhằm khủng bố tinh thần cách mạng của quần chúng tại địa phương, địch đưa đồng chí Lê Văn Cẩng về xử chém tại Bót cũ, ấp Thổ Mộ xã Hòa Khánh ngày 6/3/1960.

Ngày xử chém đồng chí, địch buộc quần chúng nhân dân đến xem nhằm uy hiếp tinh thần họ. Thế nhưng cái chết của đồng chí Lê Văn Cẩng càng nung nấu ý chí căm thù vốn đã ăn sâu vào tâm khảm người dân càng mãnh liệt hơn. Họ tiếc thương người chiến sĩ cách mạng bao nhiêu, lòng căm thù bọn giặc dã man bấy nhiêu. Đối với người dân Hòa Khánh, nhắc đến cái chết của đồng chí Lê Văn Cẩng, trong họ bao giờ cũng nghĩ đến tội ác dã man của đế quốc Mỹ, bè lũ tay sai mà điển hình nhất là chính quyền Ngô Đình Diệm. Chính bọn chúng đã gây ra bao cảnh đau thương tang tóc, bao cảnh chia ly mà những người chiến sĩ, những người dân vô tội phải gánh chịu. Từ đó họ vùng lên đấu tranh quyết liệt với kẻ thù để đi đến thắng lợi trọn vẹn cho quê hương, cho đất nước.

Ngày nay, từ vùng Tân Hòa, Đức Lập đến Hòa Khánh, hình ảnh đồng chí Lê Văn Cẩng (còn gọi là anh Năm Dọ) hiên ngang lên máy chém vẫn còn in sâu trong trí nhớ của người dân địa phương.

IV.LOẠI DI TÍCH:

Di tích “Khu vực Bót cũ” là loại di tích lịch sử tố cáo tội ác của bọn Đế quốc và bè lũ tay sai đồng thời di tích phản ánh khí tiết bất

khuất của người chiến sĩ cộng sản trong quá trình bảo vệ quê hương, Tổ quốc tại Đức Hòa nói riêng và Long An nói chung.

V.KHẢO TẢ DI TÍCH:

“Khu vực Bót cũ” có tổng diện tích 1700m², trong đó diện tích đồn là 700m². Trong thời gian chín năm kháng chiến chống Pháp, vào những năm 1946-1947, thực dân Pháp cho xây dựng nơi đây 01 đồn bằng bê tông để phục vụ cho mục đích quân sự của chúng. Sau thất bại thảm hại tại Điện Biên Phủ, thực dân Pháp đã vĩnh viễn rời khỏi nước ta chấm dứt gần 100 năm đô hộ của chúng.

Sau Hiệp định Giơ-ne-vơ 1954, Đế quốc Mỹ nhảy vào xâm chiếm miền Nam Việt Nam hòng biến nơi đây thành thuộc địa kiểu mới của chúng. Tại Hòa Khánh-Đức Hòa, đế quốc Mỹ và bọn tay sai vẫn sử dụng đồn cũ do thực dân Pháp để lại nhằm đàn áp phong trào cách mạng tại địa phương.

So với đồn cũ, bọn chúng không xây dựng gì thêm nhưng tăng cường lực lượng đóng tại đồn mà chủ yếu là chỉ điểm, dân vệ, cảnh sát..

Đến năm 1955, sau khi địch xây dựng đồn mới quy mô hơn tại ngã ba Hòa Khánh thì “Khu vực Bót cũ” bỏ hoang một thời gian.

Vào ngày 6/3/1960 tại khu Bót cũ (xã Hòa Khánh –quận Đức Hòa) đế quốc Mỹ và bè lũ tay sai đã xử chém đồng chí Lê Văn Củng, người Đảng viên kiên trung của quê hương Đức Hòa. Quang cảnh buổi xử chém hôm ấy (theo lời của những bô lão địa phương) thật là rùng rợn. Bọn địch buộc quần chúng tới xem nhằm khủng bố tinh thần họ. Thế nhưng những người chứng kiến buổi xử chém hôm ấy, không ai không tiếc thương người chiến sĩ cách mạng hiên ngang, hy sinh để bảo vệ các đồng chí, bảo vệ cơ sở Đảng và giữ vững khí tiết của người cộng

sản. Trong lòng mọi người, dù không nói ra, nhưng ánh mắt của họ ánh lên tia căm thù đối với bọn xâm lược dã man và những luật lệ vô nhân đạo của chính quyền Ngô Đình Diệm.

Sau buổi xử chém hôm ấy, khu vực Bót cũ bỏ hoang cho đến ngày miền Nam hoàn toàn giải phóng 30/4/1975.

Đến năm 1977, ông Lê Hữu Liêm (con ông Lê Văn Luôn) từ Sài Gòn về cất nhà ngay trên nền bót cũ.

Từ đó cho đến nay, trong quá trình cải tạo xung quanh để cất nhà và trồng cây ăn trái, toàn bộ khu vực Bót Cũ đã mất hẳn vết tích của nó.

Tuy vậy, những vành đai của Bót Cũ vẫn còn là những mương, hào sâu...

Nhìn chung, khu vực Bót Cũ ngày xảy ra sự kiện xử chém đồng chí Lê Văn Cảnh năm 1960 so với cảnh quang ngày nay đã khác xa. Thế nhưng những người dân địa phương xung quanh khu vực Bót Cũ vẫn còn trong trí nhớ của họ về hình ảnh người chiến sĩ cộng sản hiên ngang bước lên máy chém khi nhắc đến “Bót cũ”.

VI. CÁC HIỆN VẬT TRONG DI TÍCH

Gần 40 năm đã trôi qua, kể từ khi bè lũ Ngô Đình Diệm xử chém đồng chí Lê Văn Cảnh ngày 6/3/1960 cho đến nay vẫn còn trong trí nhớ của người dân địa phương (những người lớn tuổi). Những hiện vật liên quan đến di tích như máy chém đồng chí Cảnh hiện nay đã không còn nữa. Quang cảnh trước kia nay cũng thay đổi rất nhiều.

Chúng ta cần có kế hoạch sưu tầm các hiện vật để trưng bày nhằm giáo dục truyền thống cách mạng tại địa phương.

VII. GIÁ TRỊ LỊCH SỬ CỦA DI TÍCH:

-Di tích “Khu vực Bót Cũ” gắn liền với quá trình hoạt động cách mạng và sự hy sinh của đồng chí Lê Văn Cẩng ngày 6/3/1960 là một di tích có giá trị lịch sử ghi dấu sự hy sinh to lớn của các đồng chí cách mạng đồng thời tố cáo tội ác dã man của đế quốc Mỹ và bè lũ tay sai.

-Di tích “Khu vực Bót Cũ” là bằng chứng tố cáo tội ác dã man của bọn đế quốc và bè lũ tay sai. Với những luật lệ khắc nghiệt, vô nhân đạo, chúng đã giết hại biết bao đồng bào, đồng chí. Với những phương tiện giết người dã man, bọn chúng đã gieo rắc biết bao đau thương tang tóc cho những người chiến sĩ yêu nước, những người dân vô tội.

-Di tích “Khu vực Bót cũ” còn chứng minh tinh thần hiên ngang, khí tiết vững bền của người Đảng viên cộng sản, hy sinh để bảo vệ cơ sở Đảng, bảo vệ phong trào cách mạng. Đó là một trong những tấm gương tiêu biểu cho sự hy sinh quên mình vì sự nghiệp giải phóng quê hương đất nước.

-Di tích còn giúp cho chúng ta hiểu rõ về cuộc chiến tranh phi nghĩa mà đế quốc Mỹ và bè lũ tay sai đã tiến hành ở miền Nam Việt Nam. Dù vũ khí có tối tân đến đâu, phương tiện giết người có dã man đến mấy cũng không sao giết được tấm lòng của những người yêu nước, những chiến sĩ cách mạng, lớp này ngã xuống, lớp sau tiến lên quyết chiến đến cùng để bảo vệ quê hương, bảo vệ Tổ quốc thoát khỏi sự xâm lăng của kẻ thù.

Với những giá trị lịch sử to lớn trên. Di tích lịch sử : “ Khu vực Bót cũ” xứng đáng được Nhà nước ta quan tâm bảo vệ và phát huy tác dụng trong quá trình giáo dục truyền thống cách mạng tại địa phương.

VIII. TÌNH TRẠNG BẢO QUẢN DI TÍCH:

Hiện nay di tích không còn dấu vết vật chất nào đáng kể ngoài vết tích của nền “Bót cũ” và vành đai (mương, hào) xung quanh bót. Nhìn chung di tích không được bảo quản mà còn bị xâm phạm nghiêm trọng bởi quá trình canh tác, trồng trọt của chủ nhân mảnh đất trên.

XI. CÁC PHƯƠNG ÁN BẢO VỆ VÀ PHÁT HUY TÁC DỤNG CỦA DI TÍCH

Sự kiện xử chém đồng chí Lê Văn Cảnh ngày 6/3/1960 tại khu vực Bót Cũ (xã Hòa Khánh, huyện Đức Hòa) là một trong những sự kiện lịch sử đáng ghi nhớ đối với quê hương Đức Hòa trong cuộc kháng chiến chống Mỹ. Lần đầu tiên tại Đức Hòa, bè lũ Ngô Đình Diệm đã áp dụng luật 10/59 vô nhân đạo đối với người Đảng viên kiên trung của quê hương. Đó là bằng chứng hùng hồn nhất để tố cáo tội ác dã man của bọn đế quốc và bè lũ tay sai tại địa bàn Đức Hòa. Sự kiện ấy đã tồn tại trong ký ức của những người dân vùng Hòa Khánh, Đức lập đến Hậu Nghĩa. Để sự kiện ấy còn lưu truyền trong công tác giáo dục truyền thống cách mạng tại địa phương vào năm 1991, Huyện ủy, HĐND, UBND huyện Đức Hòa phối hợp với ngành VH TT của tỉnh Long An, của huyện để bàn bạc xây dựng bia cảm thù nhằm giáo dục truyền thống cách mạng tại địa phương.

-Địa điểm xây dựng bia, phía trước trụ sở UBND xã Hòa Khánh Nam.

-Diện tích xây dựng:

Mặc dù việc xây dựng bia không đúng thật chính xác nơi diễn ra sự kiện lịch sử nhưng có những thuận lợi cơ bản sau:

+Gần khu vực dân cư đông đúc.

+Gần trường học.

+Thuận tiện đường giao thông.

+Ngay sát UBND nên việc gìn giữ, bảo vệ bia và công viên rất hiệu quả.

Địa điểm xây dựng bia cách nơi xảy ra sự kiện 100m về hướng Bắc, Đông-Bắc. Bia cắm thù tại ngã ba Hòa Khánh, huyện Đức Hòa có tác dụng rất tốt đối với công tác giáo dục truyền thống tại địa phương.

Thế nhưng, trong quá trình hợp đồng và thi công, hình dáng bia có đặc điểm giống như một chiếc máy chém, điều đó nói lên ý nghĩa của sự kiện lịch sử, mặt khác bên cạnh đó, tượng đồng chí Lê Văn Cảnh, được xây dựng quá nhỏ làm cho du khách từ lộ nhìn vào không cân xứng với qui mô và tầm vóc của sự kiện lịch sử. Điều này cần có kế hoạch khắc phục trong tương lai.

X. CƠ SỞ PHÁP LÝ BẢO VỆ DI TÍCH:

Sau khi có quyết định đăng ký di tích của UBND tỉnh Long An, chúng tôi sẽ đính kèm biên bản và bản đồ khoanh vùng bảo vệ di tích, cùng với sự xác nhận của các cấp có thẩm quyền trong bản lý lịch di tích này.

XI. NGUỒN TƯ LIỆU BỔ SUNG THAM KHẢO

A-SÁCH:

1/-Địa Chí Long An-NXB Long An-NXB KHXXH 1989-Thạch Phương –Lưu Quang Tuyến chủ biên.

2/-Long An 21 năm đánh Mỹ-NXB LA 1989-GS.Trần Văn Giàu.

3/-Long An, lịch sử kháng chiến chống Mỹ cứu nước-NXB QĐND –HN 1994-Thường vụ Tỉnh ủy Long An.

B-TÀI LIỆU ĐÁNH MÁY:

1/-Tiểu sử đồng chí Lê Văn Cẩng do đồng chí Nguyễn Vũ Hiệp sưu tầm.

2/-Lý lịch di tích sơ thảo về sự kiện đồng chí Lê Văn Cẩng bị xử chém ngày 6/3/1960 do Nguyễn Vũ Hiệp thực hiện.

3/-Công văn trả lời của Bảo tàng Long An về việc xây dựng bia căm thù tại xã Hòa Khánh Nam.

4/-Tờ phát hiện về việc hy sinh của đồng chí Lê Văn Cẩng do đồng chí Đoàn Văn Lo ghi lại (đồng chí Lo đã hoạt động chung với đồng chí Cẩng ở Tân Hòa-Đức Hòa) (có xác nhận của phòng VH TT huyện Đức Hòa.)

5/-Các biên bản giữa UBND huyện Đức Hòa với các cơ quan có liên quan về việc tiến hành làm hồ sơ xây dựng bia tại xã Hòa Khánh (1991),

Tân An, ngày 25 tháng 5 năm 1999

Người viết ký lịch

Nguyễn Văn Hiếu

CHỨNG NHẬN CỦA CHÍNH QUYỀN CÁC CẤP:

UBND XÃ HÒA KHÁNH NAM

Nguyễn Văn Cường

UBND HUYỆN ĐỨC HÒA

Võ Văn Thừa

BAN TUYÊN GIÁO TỈNH ỦY

Trương Quốc Kỳ

PHÒNG VH TT ĐỨC HÒA

Nguyễn Văn Cường

BẢO TÀNG LONG AN

Bùi Phát Diễm

SỞ VĂN HÓA THÔNG TIN

Võ Cường Kỳ

ỦY BAN NHÂN DÂN TỈNH LONG AN

**KT. CHỦ TỊCH
PHÓ CHỦ TỊCH**

Trương Văn Tiếp

BIÊN BẢN QUI ĐỊNH KHU VỰC
KHOANH VÙNG BẢO VỆ DI TÍCH LỊCH SỬ
KHU VỰC BỐT CŨ

(Xã Hòa Khánh Nam-huyện Đức Hòa-tỉnh Long An)

-Căn cứ pháp lệnh bảo vệ, sử dụng di tích lịch sử văn hóa và danh lam thắng cảnh số 14 LCT HĐNN ngày 4/4/1984 của Hội đồng Nhà nước và điều 10 chương III nghị định 288 ngày 31/12/1985 của Hội đồng Bộ trưởng (nay là Chính phủ).

Hôm nay ngày 30 tháng 6 năm 1999 tại văn phòng UBND huyện Đức Hòa, chúng tôi tiến hành cuộc họp qui định khu vực khoanh vùng bảo vệ di tích lịch sử “Khu Vực Bót Cũ” (xã Hòa Khánh Nam-huyện Đức Hòa-Long An)

I.Thành phần tham dự hội nghị

a) Về phía tỉnh:

- 1.Ô.Đặng Huy Dũng-PGD Sở VH TT, chủ trì.
- 2.Ô.Đỗ Thanh Bình-Trưởng phòng nghiên cứu Lịch sử Đảng-Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy.
- 3.Ô.Bùi Phát Diệm-GĐ BTLA.
- 4.Ô.Vương Thu Hồng-PGD BTLA.
- 5.Ô.Nguyễn Văn Thiện-TP NV BTLA.
- 6.Ô.Nguyễn Tấn Quốc-PPNV BTLA.
- 7.Ô.Nguyễn Văn Hiếu –CB BTLA.
- 8.Bà Đỗ thị Lan-CB BTLA.

b) Về phía địa phương:

1. Ô. Võ Văn Dừa-quyền CT UBND huyện Đức Hòa.
2. Ô. Lâm Thanh Thảo-PHÓ BÍ THƯ huyện Đức Hòa.
3. Ô. Nguyễn Văn Cường-TP VH TT huyện Đức Hòa.
4. Ô. Nguyễn Văn Chum-CV nghiên cứu UBND huyện Đức Hòa.
5. Các ông lãnh đạo UBND các xã Đức Hòa Thượng, Đức Hòa Hạ, Hòa Khánh Nam, Đức Lập Thượng, Mỹ Hạnh Bắc, thị trấn Hiệp Hòa

II. Đánh giá sơ bộ và tóm tắt di tích:

-Di tích “Khu vực Bót cũ” gắn liền với quá trình hoạt động cách mạng và sự hy sinh của đồng chí Lê Văn Cảnh ngày 6/3/1960 là di tích lịch sử ghi dấu sự hy sinh to lớn của các đồng chí cách mạng đồng thời tố cáo tội ác dã man của đế quốc Mỹ và bè lũ tay sai.

–“Bót cũ” nơi xử chém đồng chí Lê Văn Cảnh là bằng chứng tố cáo tội ác dã man của bọn đế quốc cùng bè lũ tay sai. Với những phương tiện giết người dã man, bọn chúng đã gieo rắc biết bao đau thương, tang tóc cho những chiến sĩ yêu nước, những người dân vô tội.

-Di tích còn giúp chúng ta hiểu rõ về cuộc chiến tranh phi nghĩa mà đế quốc Mỹ và bè lũ tay sai đã tiến hành ở miền Nam Việt Nam. Dù vũ khí có tối tân đến đâu cũng không sao giết được tấm lòng của những người yêu nước. Lớp này ngã xuống, lớp sau tiến lên quyết chiến đến cùng để bảo vệ quê hương bảo vệ tổ quốc thoát khỏi sự xâm lăng của kẻ thù.

III. Qui định khu vực bảo vệ:

a) Khu vực I: (Vùng đỏ trên bản đồ), khu vực bất khả xâm phạm

Diện tích: 16,44m² Thuộc thửa: 212

+Đông giáp thửa: 212

+Tây giáp thửa: 212

+Nam giáp thửa: 212

b) Khu vực II (vùng xanh trên bản đồ). Khu vực tôn tạo

Diện tích :1292,69m². Thuộc thửa:212

+Đông giáp : ỉnh lộ 10

+Tây giáp : trường học Hòa Khánh Nam

+Nam giáp : lộ vào trường học

+Bắc giáp : UBND xã Hòa Khánh Nam.

IV.Hội đồng chúng tôi nhất trí với khu vực bảo vệ được qui định như trên và đồng ký tên.

-Đại diện UBND huyện Đức Hòa.

-Đại diện UBND xã Hòa Khánh Nam

-Đại diện phòng VHTT Đức Hòa.

-Đại diện phòng địa chính Đức Hòa.

-Đại diện Bảo tàng Long An.

CHỨNG NHÂN CỦA CHÍNH QUYỀN CÁC CẤP

UBND XÃ HÒA KHÁNH NAM

PHÒNG VHTT ĐỨC HÒA

PHÒNG VẠN HÒA THÔNG TIN

PHÒNG ĐỊA CHÍNH ĐỨC HÒA

UBND HUYỆN ĐỨC HÒA

PHÒNG ĐỊA CHÍNH

SỞ VĂN HÓA THÔNG TIN

BẢO TÀNG LONG AN

SỞ VĂN HÓA VÀ THÔNG TIN

BẢO TÀNG LONG AN

GIÁM ĐỐC

ỦY BAN NHÂN DÂN TỈNH LONG AN

GIÁM ĐỐC

GIÁM ĐỐC

ỦY BAN NHÂN DÂN TỈNH LONG AN

CHỦ TỊCH

CHỦ TỊCH

CHỦ TỊCH

ỦY BAN NHÂN DÂN TỈNH LONG AN

CHỦ TỊCH

CHỦ TỊCH

CHỦ TỊCH

BIÊN BẢN

“V/v thông qua 9 hồ sơ di tích LS-VII cấp tỉnh ở Đức Hòa”

Ngày 24 tháng 6 năm 1999, Sở Văn hóa-Thông tin Long An phối hợp với Ủy Ban Nhân Dân huyện Đức Hòa tổ chức phiên họp tại UBND huyện để thông qua 9 hồ sơ di tích lịch sử-văn hóa cấp tỉnh ở huyện Đức Hòa. Thành phần đại biểu gồm có:

- Ông Lâm Thanh Thảo, Phó bí thư huyện ủy Đức Hòa.
- Ông Võ Văn Dừa, Quyền Chủ tịch UBND huyện Đức Hòa.
- Ông Đặng Huy Dũng, phó giám đốc Sở VH-TT, chủ trì phiên họp.
- Ông Đỗ Thanh Bình, Trưởng phòng nghiên cứu lịch sử Đảng – Ban Tuyên Giáo Tỉnh ủy.
- Ông Bùi Phát Diệm, Giám đốc Bảo tàng Long An.
- Ông Nguyễn Văn Cương, Trưởng phòng VH-TT huyện Đức Hòa.
- Ông Nguyễn Văn Chum, chuyên viên nghiên cứu UBND huyện Đức Hòa.
- Các ông lãnh đạo UBND các xã Đức Hòa Thượng, Đức Hòa Hạ, Hòa Khánh Nam, Đức Lập Thượng, Mỹ Hạnh Bắc, Tân Mỹ và thị trấn Hiệp Hòa.
- Ông Vương Thu Hồng, phó giám đốc Bảo tàng và các cán bộ nghiệp vụ Bảo tàng.

Phiên họp bắt đầu vào lúc 8 giờ với nội dung như sau:

- Ông Nguyễn Văn Cương, giới thiệu thành phần đại biểu và mục đích- yêu cầu của phiên họp.

† - Ông Đặng Huy Dũng trình bày quá trình thực hiện hồ sơ khoa học và pháp lý các di tích ở huyện Đức Hòa, các bước tiến hành trong việc thông qua lý lịch từng di tích, đánh giá và góp ý hoàn chỉnh nội dung cơ bản của từng di tích, qua đó xác định giá trị và tiêu chuẩn của di tích để được khoanh vùng bảo vệ và đăng ký di tích.

- Đ/C Đỗ Thị Lan- cán bộ nghiệp vụ Nhà Bảo tàng trình bày bản thảo lý lịch di tích “Mộ và miếu thờ Nguyễn Văn Quá” xã Mỹ Hạnh Bắc-huyện Đức Hòa.

-Ý kiến của đại biểu:

- Di tích mộ và miếu thờ Nguyễn Văn Quá có ý nghĩa lịch sử rất to lớn và có tầm vóc một di tích LS-VH quốc gia. Yêu cầu và kiến nghị của người viết lý lịch di tích về việc phát huy tác dụng di tích rất xác đáng.
- Đề nghị xác minh thêm chức vụ của ông Nguyễn Văn Quá trong quá trình lãnh đạo khởi nghĩa và tìm hiểu thêm về nhân vật Nguyễn Văn Bường trong cuộc khởi nghĩa này.

- Trang 10, đề nghị điều chỉnh:

“Mừng xuân có pháo có nêu
Có đầu đốc phủ đang bêu cột đèn”

- Trang 17, bổ sung:

“... Đây là cuộc khởi nghĩa vũ trang chống Pháp cuối cùng, tính đến cuối thế kỷ 19...”

- Thống nhất cao về bản lý lịch khoa học này, có đủ cơ sở để kiến nghị UBND tỉnh đăng ký di tích.

-Đ/C Nguyễn Văn Thiện-trưởng phòng nghiệp vụ Nhà Bảo tàng tỉnh bày bản thảo lý lịch các di tích:

- Di tích Giồng Cám (nơi ghi dấu sự kiện diệt Quản Nền và Bếp Nhung ngày 23-11-1940)-xã Đức Hòa Thượng, huyện Đức Hòa.
- Di tích Trung tâm huấn luyện Biệt kích Hiệp Hòa (nơi ghi dấu trận đánh ngày 23/11/1963) –thị trấn Hiệp Hòa, huyện Đức Hòa.
- Di tích Vườn nhà ông Bộ Thở (địa điểm thành lập chi bộ Đảng cộng sản đầu tiên ở tỉnh Chợ Lớn) –xã Đức Hòa Thượng, huyện Đức Hòa.

-Ý kiến của đại biểu:

- Góp ý về lý lịch di tích Giồng Cám:

+Trang 3: Xứ ủy có lập Ban chỉ đạo cấp tỉnh do đồng chí Dương Công Nữ phụ trách.

+Trang 4: Đề nghị xem lại địa danh “Ngã ba chùa Ông” (tài liệu trước đây) so với “Ngã ba chùa Bà Am” (bản lý lịch này).

“... Toàn Nam Kỳ đồng loạt nổ súng khởi nghĩa...” Đề nghị điều chỉnh “...có ám hiệu tiếng nổ và đèn Sài Gòn tắt; các tỉnh tiến hành khởi nghĩa...”

+Trang 5: “ ... tại làng Tân Phú Thượng..., tại vùng Láng Mía” (không phải vùng “Mía Láng”) “ ... 2 lính là Thái Kim Hưng...” (không phải “Thái Kim Hùng”)

+Trang 6: “Ngô Văn Diệp.....”, không dùng từ “ ông” (lúc ấy Ngô Văn Diệp còn nhỏ).

+Trang 7: “..... Gia đình của đồng chí Huỳnh Văn Một có 7 người, 6 người bị giết” (không phải “...gia đình có 6 người bị giết, 7 người bị thương”).

-Thống nhất ý kiến thông qua lý lịch này và lý lịch của hai di tích: Trung tâm huấn luyện biệt kích Hiệp Hòa và Vườn nhà ông Bộ Thổ.

-Đ/C Nguyễn Văn Hiếu-cán bộ nghiệp vụ Nhà Bảo tàng tỉnh trình bày dự thảo lý lịch các di tích:

- Khu vực Bàu Tràm, địa điểm ghi dấu chiến thắng thời kỳ chống Mỹ-xã Mỹ Hạnh Bắc, huyện Đức Hòa.
- Khu vực Bót cũ, địa điểm anh hùng Lê Văn Cảnh đã hy sinh, thời kỳ chống Mỹ-xã Hòa Khánh Nam, huyện Đức Hòa.
- Đồn Đức Lập, địa điểm ghi dấu chiến thắng thời kỳ chống Mỹ-xã Đức Lập Thượng-huyện Đức Hòa.

-Ý kiến của đại biểu:

Các di tích trên có ý nghĩa lịch sử, rất xứng đáng bảo tồn và giáo dục truyền thống. Thống nhất thông qua lý lịch của ba di tích trên.

-Đ/C Nguyễn Tấn Quốc-phó trưởng phòng nghiệp vụ Nhà Bảo tàng tỉnh trình bày dự thảo lý lịch của hai di tích:

- Di tích kiến trúc nghệ thuật chùa Linh Nguyên-xã Đức Hòa hạ, huyện Đức Hòa.
- Di tích đình Mỹ Hạnh, địa điểm thành lập Giải phóng quân liên quận Hóc Môn-Bà Điểm –Đức Hòa ngày 1-11-1945

-Ý kiến của đại biểu:

- Di tích chùa Linh Nguyên có giá trị về lịch sử và nghệ thuật không kém các di tích LS-VH quốc gia đã được xếp hạng như đình Vĩnh Phong (Thủ Thừa) chùa Tôn Thạnh (Cần Giuộc). Thống nhất thông qua lý lịch di tích này, đề nghị khoanh vùng bảo vệ, kiểm kê hiện vật tại di tích, sau đó tiếp tục bổ sung hoàn chỉnh hồ sơ đăng ký với Bộ VH-TT di tích LS-VH cấp quốc gia.
- Di tích Đình Mỹ Hạnh, đề nghị điều chỉnh ở trang 13 : “ Chi đội 15” (không phải “Chi đội 14”). Thống nhất thông qua lý lịch di tích này.

-Đồng chí Đặng Huy Dũng, chủ trì phiên họp, kết luận:

Sau khi lý lịch của 9 di tích LS-VH ở huyện Đức Hòa được các tác giả trình bày, các đại biểu đã tham gia ý kiến bổ sung và thống nhất cao, thông qua các hồ sơ khoa học và pháp lý dưới đây:

1/-Di tích Mộ và Miếu thờ ông Nguyễn Văn Quá (Mỹ Hạnh Bắc).

2/-Di tích Giồng Cấm (Đức Hòa Thượng).

3/-Di tích Trung tâm huấn luyện biệt kích Hiệp Hòa (thị trấn Hiệp Hòa).

4/- Di tích Vườn Nhà Ông Bộ Thở (Đức Hòa Thượng).

5/-Di tích Bàu Tràm (Mỹ Hạnh Bắc).

6/-Khu vực Bót Cũ (Hòa Khánh Nam).

7/-Di tích Đồn Đức Lập (Đức Lập Thượng).

8/-Di tích Chùa Linh Nguyên (Đức Hòa Hạ).

9/-Đình Mỹ Hạnh (Mỹ Hạnh Bắc).

Thống nhất ý kiến đề nghị UBND tỉnh phê duyệt và ban hành quyết định đăng ký di tích cho 9 di tích trên đây. Phiên họp kết thúc vào lúc 11 giờ sáng cùng ngày.

ĐẶNG HUY DŨNG

THƯ KÝ

VƯƠNG THU HỒNG

Nơi nhận:

- Huyện ủy Đức Hòa.
- UBND huyện Đức Hòa.
- Sở VH-TT Long An.
- Ban giám đốc Sở VH-TT LA.
- Ban Tuyên Giáo Tỉnh ủy.
- Phòng VH-TT huyện Đức Hòa
- UBND các xã Đức Hòa Thượng,
Đức Hòa hạ, Hòa Khánh Nam,
Đức Lập Thượng, Mỹ Hạnh Bắc và
Thị trấn Hiệp Hòa.
- Bảo tàng Long An.
- Lưu (VP Sở-Bảo tàng)